

СПЕЦИФІКА ЗАМОВЛЯНЬ ЯК РІЗНОВИДУ ВЕРБАЛЬНОЇ МАГІЇ В ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ ФЕНТЕЗИ

У статті досліджено магичні тексти (замовляння, закляття, прокльони) та їхню специфіку як різновиду вербальної магії в художньому дискурсі українськомовного та російськомовного фентезі, а також як мовленнєвого жанру, що має інтертекстуально-фольклорну семантичну навантаженість. Проаналізовано функції магичних текстів у фентезійному дискурсі, наведено різноскеровані визначення магії та магичних вербальних одиниць у сучасному мовознавстві, розглянуто різновиди деривації, визначено специфіку авторського утворення та використання вербальних магичних одиниць, що мають на меті вплив на людину, її фізичний та психічний стан, а також на навколишній простір і загалом на реальність та Всесвіт. Вони використовуються для різноманітних цілей: захисту/нападу, прохання, пророкування, прокляття або благословення, руйнування або створення. Одиниці вербальної магії тісно пов'язані з мовним вираженням ірреальності. Такі моделі належать до «магії слова», яка поєднується з усіма видами магії.

Проаналізовано також особливості синтагматики й парадигматики, функції хронотопу виголошення магичних текстів, виокремленість магичних текстів із побутового мовлення. Схарактеризовано загальну комунікативну ситуацію виголошення магичної сентенції, що включає в себе зовнішні обставини, внутрішній стан суб'єкта магії, а також інтермедіальні вclusions – магичні зображення, що мають на меті підсилити сугестивний вплив на реципієнтів як усередині тексту, так і на реципієнта – читача. Визначено зв'язок магичних текстів і елементів вигаданих мов у актуалізації концепту МАГІЯ як текстотвірною для фентезійного дискурсу.

Ключові слова: *концепт магія, вербальні магичні одиниці, закляття, замовляння, прокльони, інтертекстуальність, інтермедіальність.*

Вступ. Дослідження магичних текстів – замовлянь, заклять тощо – поставали об'єктом наукового вивчення в культурологічному [1], [10; 11], [12], релігієзнавчому [15], етнолінгвістичному [17; 18] структурно-семантичному [4], [8], і текстово-дискурсивному аспектах [5], [13], [14], [16]. **Актуальність дослідження** полягає в тому, що досі не проаналізовано функції магичних текстів у фентезійному дискурсі, у той час як магичний складник є одним із текстотвірних чинників фентезійних текстів. Зауважимо, що магичний дискурс як сугестивний тип комунікації детально розглянуто в роботі О. Гончарової [3], внаслідок чого виникає потреба у подальшому більш детально розглянути механізми сугестії в різних комунікативних ситуаціях.

Аналіз наукових досліджень. В «Сучасному лінгвістичному словнику» за редакцією А. Загнітка віднаходимо визначення вербальної магії: «асоціативне сприйняття тих чи інших звуків, психологічна кореляція між звучанням і значенням слова. ...крім поверхового рівня, на якому сприймається й аналізується суть повідомлення, існує й глибинний рівень, на якому інформація сприймається несвідомо (друге дно повідомлення). Крім фоносемантичного, до глибинного, «магічного» рівня можна віднести й синтаксичний.

Реципієнт несвідомо сприймає довжину речень, кількість простих речень у складному, але те, якими сполучниками вони з'єднані (і, або, але, не тільки...), впливає на відповідні висновки» [6].

Як зауважує О. Остроушко, «визначення сутності магічної функції мови пов'язані насамперед із розумінням магії як певної форми релігійного/дорелігійного світогляду, визначальною рисою якого є віра в реальність надприродних зв'язків між предметами, істотами, явищами, віра в надприродні істоти, надприродні властивості окремих предметів, об'єктів. Таке трактування магії й релігії є відстороненим поглядом тих науковців, для яких слова «релігійний», «магічний», «таємничий», «надприродний», «чарівний», «непізнаний» є синонімами» [7]. Надзвичайно важливими в процесі магії є саме лінгвістичні формулювання: закляття, прокляття, замовляння тощо. Вони використовуються для різноманітних цілей: захисту/нападу, прохання, пророкування, прокляття або благословення, руйнування або створення. Одиниці вербальної магії тісно пов'язані з мовним вираженням ірреальності, що було розглянуто вище. Такі моделі належать до «магії слова», яка поєднується з усіма видами магії [2, с. 2].

Словник української мови визначає заклинання у такий спосіб: «2. за марновірними уявленнями – усталена словесна формула, звичайно супроводжувана відповідними діями, що має магічну силу; замовляння. 3. Те саме, що проклин» [9, с. 148]. Отже, словник наводить у синонімічному ряду три позначення: заклинання, замовляння, проклин.

У нашому дослідженні важливу роль відіграють замовляння, заклинання, закляття тощо як мовленнєвий жанр, що має інтертекстуально-фольклорну семантичну навантаженість, а також є невід'ємним складником концепту МАГІЯ – текстотвірного концепту у фентезійному дискурсі. **Метою** статті є визначення специфіки авторського утворення та використання вербальних магічних одиниць, що мають на меті вплив на людину, її фізичний та психічний стан, а також на навколишній простір і загалом на реальність та Всесвіт, **завданням** – дослідження магічних вербальних моделей. Отже, **об'єктом** дослідження постають вербальні магічні одиниці, **предметом** – вивчення функцій замовлянь, заклять, прокльонів, інших магічних формул. **Матеріалом дослідження** постають магічні вербальні одиниці, залучені до фентезійних текстів, написаних українською та російською мовами.

Викладення основного матеріалу. Магічні вербальні моделі дуже тісно пов'язані як із елементами вигаданих мов, так і з іншими okazіональними лексичними включеннями. Окрім того, інтерес становить загальна комунікативна ситуація виголошення магічної сентенції, що включає в себе зовнішні обставини, внутрішній стан суб'єкта магії, а також інтермедіальні включення – магічні зображення, що мають на меті підсилити сугестивний вплив на реципієнтів як усередині тексту, так і на реципієнта – читача.

Як зауважує О. Остроушко, «**замовляння** – це усталені стійкі тексти різного обсягу, призначені самим фактом свого виголошення вплинути на хід подій... Для успішного, ефективного виконання замовляннями їх магічної функції значення мають не тільки й не стільки ті слова, які вживаються, скільки їх порядок, структура висловлення й тексту загалом. Особливості замовлянь як магічних текстів виявляються не на рівні окремого слова, а на рівні синтагматичному... Функціонування магічних текстів має чітку виокремленість із побутового мовлення. Це стосується й часу, і місця їх виголошення, і виконуваних при цьому дій, й обмеження доступу сторонніх осіб тощо [7]. На важливості хронологічного чинника наполягає й І. Гунчик, який наголошує: «У творах українського okazіонально-обрядового фольклору – народних молитвах, замовляннях, примовках, заклинаннях... роль хронологічного чинника особливо важлива: це чинник, що визначає структурну архітектоніку фольклорного тексту і впливає на його основні функціональні характеристики» [5]. Напр.: *...и не вздумай произносить это вслух ни при каких обстоятельствах – только один раз, у Явных Ворот Иафха, и только на закате. А вот*

время года, погода и фазы луны никакого значения не имеют» (Макс Фрай. Белые камни Харумбы).

Обмеження доступу: *еще раз настоятельно попроси, чтобы никто не вздумал заходить на кухню, пока мы тут находимся* (Макс Фрай. Неуловимый Хабба Хэн).

Спеціальні приміщення: *У цій кімнаті найбільше сприятливих для цього місць, бо я часом бавлюсь із різними замовляннями, а вони змінюють довкілля* (Я. Каторож. Стожар); ... *когда разговор на опасную тему был по какой-то причине необходим, его вели в храмовых подземельях, защищённых специальными хитроумными знаками, которые каким-то образом делают помеченное ими место частью иной реальности* (Макс Фрай. Тяжёлый свет Куртейна. Зелёный, Т.2).

Особливості вербальної магії в українськомовному та російськомовному фентезі мають певні принципи відмінності. В українськомовних текстах закляття, замовляння та інші види магичних формул здебільшого постають інтертекстуальними, фольклорними одиницями. Інтертекстуальність може проявлятися не тільки на лексичному, але й на синтаксичному рівні, пор.: *Наказую тобі волею Сонця й Місяця вернути назад Обміну, доброю волею те зробити, слёзами вітер обмити, полин із душі забрати, подобу справжню прийняти... Картина на стіні. Обміна переді мною, вітер по спині, ватра угорі, коловраєм закликаю, словом сильним очищаю, – заговорила-заторохтіла ледь розбірливо.* (Дара Корній. Зворотний бік світла). Наведений фрагмент не є «справжнім» закляттям, проте його особливості свідчать про жанрову інтертекстуальність (архітекстуальність за Ж. Женеттом). До таких особливостей уналежнюємо, зокрема, ритміку й римування дієслів у формі інфінітиву: *зробити, обмити, забрати, прийняти*; архаїзми: *подоба, коловрай*; природний паралелізм і залучення стихій вітру та вогню: *картина на стіні... вітер по спині, ватра угорі*; використання концепту СЛОВО, а також лексеми *заклинаю*; імператив: *наказую тобі*. Зауважимо, що імперативна форма контрастно співставляється з наказом *доброю волею те зробити*. Також звернемо увагу на традиційну нерозбірливість магичного тексту для тих, хто довкола: *заговорила-заторохтіла ледь розбірливо*. Магічні вербальні одиниці здебільшого є погано зрозумілими навколишнім, проте зазвичай досягають своєї мети – об'єкта: – *Місяцю ясний! Батенько красний! – зашелестіли губи з дитинства відомі слова заклинаньної пісні. Такими словами вчили її закликати Долю, коли нагла потреба стукає у двері... А чому б не спробувати ті слова повернути до Місяця? Стояла з закритими очима й говорила-говорила-замовляла, створюючи в повітрі над головою вогняні знаки* (Дара Корній. Щоденник Мавки). Використано синонімічні дієслова і віддієслівний прикметник мовлення: *заклинальна, закликати, говорила, замовляла*. Заклинання супроводжується створенням у повітрі магичних вогняних знаків. Окрім того, заклинання є трансформованим із заміною об'єкта, до якого спрямована формула: пісня була для закликання Долі, а суб'єкт намагається ті слова повернути до Місяця.

Джуффин выхрем сорвался с места. Что-то выкрикивая чужим гортанным голосом, ритмично ударяя ногами в пол, он пересек комнату по диагонали, потом еще раз и еще. Ритм его шагов и выкриков... успокаивал меня. (Макс Фрай. Чужак). У цьому випадку формулу не атрибутовано назвою, але вона має фізичний супровід ритмічних ударів, що впливають не тільки на об'єкта, а й на стороннього спостерігача. Жести відіграють важливу роль у створенні комунікативної ситуації замовляння: *...коли за дітьми починається хвіртка, що веде до озера, жінка піднімає праву руку й бурмоче дітям услід коротке замовляння. Тепер вона напевно знає, що з малечю нічого не станеться* (О. Осіпова. Хвіртка до озера)

Ще один різновид магичних формул, що трапляються у фентезійному дискурсі – **прокляття**. За визначенням словника української мови, «проклин, рідше прокльон: 1. Лайливий вислів, який виражає різкий осуд кого-, чого-небудь, велике обурення кимсь, чимсь, ненависть до когось, чогось і т.ін.; 2. Те саме, що прокляття» [9, с. 201]

Автори фентезі також пропонують свої пояснення феномену прокляття: *...взагалі прокляття – то насправді лише побажання максимально сильного покарання за допущений гріх. Старий характерник вважав, що його син не тільки зрадив своїх побратимів, а й порушив четверту Божу заповідь – шануй твого батька і твою матір. Не думаю, що то було чисте прокляття. Швидше – бажання відплати за образу (Дара Корній. Гонимарник).* У тексті наведено припущення про те, що прокляття є побажанням покарання, навіть помсти, тобто процес прокльону постає в християнському аспекті, що створює певний контраст: поєднання «Божих заповідей» і язичницьких ритуалів.

Хотя от её прощального заклинания мы с девочками город два дня отмывали. Ну как – отмывали. Понятно, что не мочалками, а заклинаниями. Только древних крэйских проклятий нам тут для полного счастья тогда не хватало. Хорошо, что я к тому времени вже научилась их снимать (Макс Фрай. Мёртвый ноль). Прокляття, по-перше, атрибутовано часом і етносом: *древнее крэйское*, а, по-друге, постає схожим на фізичний бруд, накладений на ціле місто, що спричиняє відповідні наслідки – наведення ладу в такий же спосіб: *отмывали... заклинаниями.*

До вербальних компонентів магії уналежнюємо також **пророцтва**. Згідно з визначенням, наведеним у словнику української мови: «пророцтво, а, сер. 1. За релігійними уявленнями – пророкування, що є виявленням божої волі; // заст. Передзачення чийого-небудь майбутнього життя гаданням, ворожінням, різними прикметами» [9, с. 273]. Найближчим за змістом до того, яким постає пророцтво у фентезійному дискурсі, є друге, застаріле (за словником) визначення, проте зауважимо, що пророцтво передрікає не тільки особисте життя, а й подекуди історію цілого народу, пор.: *І сказано в пророцтві невірів: «Прилетить біла жінка на крилах Птахи-Слави, омие рани мертвых живою водою, и оживут вони, и зрадіють їхні душі в дорозі до вирію» (Дара Корній. Зворотний бік темряви).* Атрибутовану формулу пророцтва *невірів* побудовано з допомогою дієслів майбутнього часу, а також актуалізації міфоніма *Птаха-Слава*, протиставлення лексем *мертвий/живий*, залучення традиційного артефакта *жива вода*, а також міфотопоніма *вирій*, що створює містичне видіння, яке згодом буде втілено в життя відповідно до наведених у пророцтві деталей, але на момент створення пророцтва всі образи є загадковими та незрозумілими для носіїв знання.

Меня заинтересовало не само пророчество, а уникальная возможность изучить механизм его возникновения...Короткое бессловесное заклинание... пробуждает в клиенте ту часть сознания, которая обладает полным объемом знания о себе, но почти никогда не вступает в контакт с умом (Макс Фрай. Вся правда о нас). У цьому фрагменті пророцтво постає об'єктом наукового аналізу механізму його виникнення, цей аналіз ґрунтується на вивченні взаємодії свідомості й розуму, а отже, магічна формула – навіть не виражена лексично (*бессловесное заклинание*) – наближає містичний аспект магії до наукового. Окрім того, магійний дискурс накладено на ринково-економічний завдяки лексемі *клиент*.

Про лінгвістичні особливості магійних формул багато написано власне у фентезійних текстах: *...пробормотал несколько слов, значение которых на древнем языке Хонхоны что-то вроде: «а ну колись, мерзавец». ...большинство общеизвестных заклинаний, по мнению знатоков древнего языка, свидетельствуют о крутом нраве древних обитателей Сердца Мира. Причем чем более высокую ступень магии используют, тем грубее становится речь... Думаю, наши предки отлично понимали истинную природу Очевидной магии: жестокое насилие, чтобы не сказать надругательство над реальностью. Что же до Истинной магии, она обходится вовсе без слов...(Макс Фрай. Властелин Морморы).* У наведеному прикладі знову актуалізовано специфічну особливість Очевидної магії, її вплив на реальність, що протиставлено Істинній магії, яка може обходитися без слів.

Інші особливості вербальних магійних компонентів – їх складність для запам'ятовування, з одного боку: *...из стихов Кибы Кимара невозможно запомнить ни*

строчки, я уже неоднократно проверял! В этом они похожи на **самые могущественные заклинания древности**, иные из которых приходилось заучивать изо дня в день в течение столетий (Макс Фрай. Простые волшебные вещи), а з іншого боку, їхнє своєрідне бажання бути вимовленими й можливість це зробити, якщо формула має високий рівень якості, а суб'єкт магії – достатній рівень магічної сили: *В устах **могущественного человека** всякое стоящее заклинание произносит себя само*, важно только не сбиться в самом начале, на первом же слове, а дальше все пойдет как по маслу (Макс Фрай. Дар Шаванахохлы). Зауважимо, що епітет **могущественный** може бути застосованим як до суб'єкта магії, так і до магічної вербальної одиниці, що певною мірою зближує живу істоту та лексичну одиницю, робить заклинання майже-істотою (згадаймо в цьому контексті книгу Террі Пратчетта «Колір магії»).

Специфічний спосіб актуалізації магічного формулювання без наведення його тексту – залучення неозначеного займенника в поєднанні з найменуванням одиниці магії й певним епітетом: *...некая **нерушимая клятва**, из тех, что легкомысленно приносит в юности, а потом до конца дней расхлебывают...* (Макс Фрай. Ворона на мосту); *...старшина нищих связал меня **какой-то страшной клятвой**...* (Макс Фрай. Неуловимый Хабба Хэн); *...сэр Джусффин заставил меня произнести **какую-то абракадабру** на непонятном языке*. Вияснилось, что это древнее заклинание, сила которого якобы намертво связала меня с интересами Короны (Макс Фрай. Джуба Чебобарго и другие милые люди). У наведеному останньому фрагменті іронічну функцію виконують звороти на позначення магічної формули: *какая-то абракадабра на непонятном языке*, а також сполучник *якобы*, актуалізація якого піддає сумніву попередню процедуру ініціації.

У рідкісних випадках, коли в текстах наведено магічні формулювання, ними можуть ставати звичайні, подекуди абсурдні фрази та вислови, які набувають сенсу лише в конкретному контексті, для конкретної людини: – *Ты умеешь присниться вовремя*, – диктует Нехиси. – *Машина времени из палки от швабры, рукавицы и селедочного хвоста. Не препятствуй естественному течению кошки. Сможешь в апреле. Твоя тень толще тебя. Никогда не плачь в штурм. Сейчас поиграем в прятки* (Макс Фрай. Игра важнее, чем я). Поміж перерахованих формул є кумедні, комічний ефект яких створено завдяки поєднанню лексем, що належать до різних семантичних полів, наприклад: *Машина времени из палки от швабры, рукавицы и селедочного хвоста, естественному течению кошки*. Інші фрази є звичайними, але такими, що можуть стати зрозумілими лише в певному контексті завдяки суб'єктивній інтерпретації, спричиненій зовнішніми та внутрішніми чинниками: *Вроде как получается, что надо прочесть пятидесятое слово в каждом из писем, в порядке их поступления...* *Это мы в октябре узнаем. Когда прочитаем пятьдесят вторые слова в письмах* (А. Толкачев. Французская книга).

Вечерами, в дни фильмов, он творил в полутемной комнате свое волшебство с сигаретным дымом и со словами – усталый, раздражительный старшеклассник в ветхом халате, красноглазый колдун, знавший тайны невидимых игр. Кузнечик подходил к двери, читал, как заклинания, написанные на ней слова: «**Не стучать. Не входит**». Стучал и входил (М. Петросян. Дом, в котором...). У фрагменті актуалізовано час: *вечерами, в дни фильмов*; місце – *в полутемной комнате*, складники процесу: *сигаретный дым и слова*, названо суб'єкта магії – **колдун**. Заборону на вхід вербалізовано на дверях, і персонаж переступає заборону, що дає йому змогу долучитися до магічного процесу.

Роль магічних формул часто виконують авторські оказіоналізми. Пор.: – *Думаешь, заколдовать – это... сразу, как в сказке – **калды-балды, зузгальяба-музгальяба!** – превратился, и все?* (Макс Фрай. Ведьма, жаба, принцесса).

Подекуди фрази, на перший погляд абсурдні, можуть бути елементами інших, вигаданих мов: *Дана стояла, прижавшись лбом к холодному оконному стеклу и тихо бормотала: «**Айнабурды, дотихан, казавайя, лай-улугу, дарабу, гимустан, аюны***

куверды»...в надежде, что... снова придут бессмысленные сочетания звуков: «дорбурад», «ататун», «мулустай»... (Макс Фрай. Ирруан, доудаль, индера). Належність цих слів до мови іншої реальності виявлено в фінальному фрагменті оповідання завдяки okazіональним антропонімам і фантастичним фізичним властивостям суб'єкта, який бачив наш світ уві сні: ...открывает свой Темный глаз... видит рядом свою старшую сестру-близнеца Дану Лой Альдимер Маль-Муран Йотокати и плачет от облегчения всеми тремя подвластными ему долинами... (Макс Фрай. Ирруан, доудаль, индера).

– Хаахха бен хха, ахха аллес хха, бахха... Я уже добрые четверть часа слушал эту благовзвучную, с присвистом и придыханием белиберду... Язык заклинания не был похож на повседневную речь... даже звуки совсем иные. Казалось, он был создан существами, у которых голосовые связки устроены совершенно иначе, поэтому слова им приходится не произносить, а выдыхать, выдувать, высвистывать... (Макс Фрай. Неуловимый Хабба Хэн). У цитаті опостерегаємо okazіональні магічні формули, вказано, що мова заклинання не схожа на повсякденну, навіть фонетично, і висунуто припущення про фізичні особливості істот, що могли б створити таку мову.

Висновки та перспективи дослідження. Україномовне фентезі під час долучення магічних формул здебільшого актуалізує засоби інтертекстуальності, автори використовують традиційні фольклорні формули, замовляння, молитви, у той час як у російськомовному фентезі переважають авторські okazіоналізми та описове подання магічних формул. Перспективу вбачаємо в долученні до компаративного аналізу польськомовних та англомовних лексичних сполучень на позначення вербальної магії, використаних у фентезійних текстах.

Література

1. Бондаренко, В. (2012). Мовні засоби ритмізації українських народних лікувальних замовлянь. Відновлено з: <https://cutt.ly/ljTuhPV>
2. Босий, О. (2004). Священне ремесло мокоші. Традиційні символи і магічні ритуали українців (Типологія. Семантика. Міфоструктури). Інститут етнології, фольклору та мистецтвознавства імені М. Рильського НАН України. К. 203 с.
3. Гончарова, Е. С. (2012). Магический дискурс как суггестивный тип коммуникации. *Вестн. Волгogr. гос. ун-тра. Сер. 2, Языкозн. № 2 (16)*. С. 167–170.
4. Гоц, Л. С. (2011). Концептуальне дослідження сутності магії: термінологічний аналіз. *Культура України : зб. наук. пр.* Харків : ХДАК. С. 121–128.
5. Гунчик, І. (2011). Український магічно-сакральний фольклор: структура тексту та особливості функціонування: *монографія*. Львів: ЛНУ імені Івана Франка. 232 с.
6. Загнітко, А. П. (2020). Сучасний лінгвістичний словник. Вінниця: Твори. 920 с.
7. Остроушко, О. А. (2002). Аспекти реалізації магічної функції мови. *Мандрівець. № 3*. С. 41–45.
8. Парубій, У. Ю. (2019). Українська замовляльно-заклинальна поезія: структурно-семантичні особливості та поетика жанру. Дис. на здобуття... канд. філол. наук, 10.01.07. Львів. 198 с.
9. Словник української мови: в 11 тт. (1970-1980). Т. 3. АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І. К. Білодіда. К. : Наукова думка.
10. Соляр, О. (2011). Мова магії, магія мови. Символіка українських замовлянь. *Przemysl*. 302 с.
11. Соляр, О. А. (2005). Українські народні замовляння: питання походження і поетики. Автореф. дис. ...канд.філол.наук, 10.01.07. Львів. 16 с.
12. Темченко, А. І. (2003). Українські лікувальні замовляння: вербально-акціональні універсали, символіка та семантика. Автореф. дис. ... канд. іст. наук, 07.00.05. НАН України.
13. Толстой, Н. И., Толстая, С. М. (1988). Народная этимология и структура славянского

ритуального текста. *X міжнародний съезд славистов (София, сентябрь 1988)*. М. : Наука. С. 250–264.

14. Шуляк, С. А. (2013). Замовляння-розповіді у структурі текстів українських замовлянь. Відновлено з: <https://cutt.ly/ljTi7ry>

15. Щепанський, В. В. (2016). Тексти магічного змісту східних слов'ян у ранньомодерну добу (XV – XVII ст.). Відновлено з: <https://cutt.ly/jjTiuPa>

16. Юдин, А. В. (1997). Ономастикон русских заговоров. Имена собственные в русском магическом фольклоре. Москва: МОНФ. 319 с.

17. Яковлева, О. В. (2015). Символьна мова українського обрядового дискурсу в системі національної лінгвоментальності. Дис. на здобуття... д-ра філол. наук: 10.02.01, ОНУ імені І. І. Мечникова. Одеса. 400 с.

18. Яковлева, О. В. (2012). Специфіка обрядового тексту як об'єкта філологічних досліджень. Відновлено з: <https://cutt.ly/PjkBwwk>

References

1. Bondarenko, V. (2012). Linguistic means of rhythmization of Ukrainian folk medical orders. [Movni zasoby rytmizatsii ukrainskykh narodnykh likuvalnykh zamovlian]. Retrieved from: <https://cutt.ly/ljTuhPV>
2. Bosyi, O. (2004). The sacred craft of mokosha. Traditional symbols and magical rituals of Ukrainians (Typology. Semantics. Mythostructures). [Sviashchenne remeslo mokoshi. Tradytiini symvoly i mahichni rytualy ukrainsiv (Typolohiia. Semantyka. Mifostruktury)]. Instytut etnologii, folkloru ta mystetstvoznavstva imeni M. Rylskoho NAN Ukrainy. K. 203 p.
3. Goncharova, E. S. (2012). Magical discourse as a suggestive type of communication. [Magicheskii diskurs kak suggestivnyi tip kommunikatsii]. *Vestn. Volgogr. gos. un-tra. Ser. 2, Yazykoz. № 2 (16)*. Pp. 167-170.
4. Hots, L. S. (2011). Conceptual study of the essence of magic: terminological analysis. [Kontseptualne doslidzhennia sutnosti mahii: terminolohichniy analiz.] *Kultura Ukrainy : zb. nauk. pr.* Kharkiv : KhDAK. Pp. 121-128.
5. Hunchuk, I. (2011). Ukrainian magical-sacred folklore: text structure and features of functioning: monograph. [Ukrainskyi mahichno-sakralnyi folklor: struktura tekstu ta osoblyvosti funktsionuvannia: monohrafiia]. Lviv: LNU imeni Ivana Franka. 232 p.
6. Zahnitko, A. P. (2020). Modern linguistic dictionary. [Suchasnyi linhvistychnyi slovnyk]. Vinnytsia: Tvory. 920 p.
7. Ostroushko, O. A. (2002). Aspects of realization of magic function of language. [Aspekty realizatsii mahichnoi funktsii movy]. *Mandrivets. №3*. Pp. 41-45.
8. Parubii, U. Yu. (2019). Ukrainian order-spelling poetry: structural-semantic features and poetics of the genre [Ukrainska zamovliialno-zaklynalna poeziia: strukturno-semantychni osoblyvosti ta poetyka zhanru]. *Dys.na zdobuttia... kand.filol.nauk*, 10.01.07. Lviv. 198 p.
9. Dictionary of the Ukrainian language: in 11 vols. (1970-1980). T. 3. AN URSR. Institute of Linguistics; for order. I. K. Bilodid [Slovnyk ukrainskoi movy: v 11 tt. (1970-1980)]. Vol. 3. AN URSR. Instytut movoznavstva; za red. I. K. Bilodida. K. : Naukova dumka.
10. Soliar, O. (2011). The language of magic, the magic of language. Symbols of Ukrainian orders. [Mova mahii, mahiia movy. Symvolika ukrainskykh zamovlian]. *Przemysl*. 302 p.
11. Soliar, O. A. (2005). Ukrainian folk orders: questions of origin and poetics [Ukrainski narodni zamovliannia: pytannia pokhodzhennia i poetyky]. *Avto-ref.dys. ...kand.filol.nauk*, 10.01.07. Lviv. 16 p.
12. Temchenko, A. I. (2003). Ukrainian medical orders: verbal-action universals, symbolism and semantics. [Ukrainski likuvalni zamovliannia: verbalno-aktsionalni universalii, symvolika ta semantyka]. *Avto-ref. dys. ... kand.ist.nauk*, 07.00.05. NAN Ukrainy.
13. Tolstoy, N. I., Tolstaya, S. M. (1988). Folk etymology and structure of the Slavic ritual text

[Narodnaya etimologiya i struktura slavyanskogo ritual'nogo teksta. *X mezhdunarodnyy sjezd slavistov (Sofiya, sentyabr' 1988)*]. M.: Nauka. Pp. 250–264.

14. Shuliak, S. A. (2013). Orders-stories in the structure of texts of Ukrainian orders. [Zamovliannia-rozpovidi u strukturi tekstiv ukrainskykh zamovlian]. Retrieved from: <https://cutt.ly/ljTi7ry>

15. Shchepanskyi, V. V. (2016). Texts of the magical content of the Eastern Slavs in the early modern period (XV - XVII centuries) [Teksty mahichnoho zmistu skhidnykh sloviau u rannomodernu dobu (KhV – XVII st.)]. Retrieved from: <https://cutt.ly/jjTiuPa>

16. Yudin, A. V. (1997). Onomasticon of Russian orders. Proper names in Russian magical folklore. [Onomastikon russkikh zagovorov. Imena sobstvennye v russkom magicheskom fol'klore]. Moskva: MONF. 319 p.

17. Yakovlieva, O. V. (2015). Symbolic language of Ukrainian ritual discourse in the system of national linguistics [Symvolna mova ukrainskoho obriadovoho dyskursu v systemi natsionalnoi linhvomentalnosti]. Dys. na zdobuttia... d-ra filol. nauk: 10.02.01, ONU imeni I. I. Mechnykova. Odesa. 400 p.

18. Yakovlieva, O. V. (2012). The specifics of the ritual text as an object of philological research [Spetsyfyka obriadovoho tekstu yak obiekta filolohichnykh doslidzhen]. Retrieved from: <https://cutt.ly/PjkBwwk>

O. O. Boiko
Odesa I. I. Mechnikov National University
PhD of Philology
Lector of the Department of Applied Linguistics
Odesa
boiko.olga@onu.edu.ua
ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-5250-6538>

SPECIFICS OF ORDERS AS A VARIETY OF VERBAL MAGIC

The article examines magical texts (orders, spells, curses) and their specifics as a kind of verbal magic in the literary discourse of Ukrainian and Russian fantasy, as well as a speech genre that has intertextual-folk semantic load. The functions of magical texts in fantasy discourse are analyzed, different definitions of magic and magical verbal units in modern linguistics are given, the types of derivation are considered, the specifics of author's formation and use of verbal magical units are determined, to the surrounding space and to reality and the Universe in general. They are used for a variety of purposes: protection / attack, request, prophecy, curse or blessing, destruction or creation. Units of verbal magic are closely related to the linguistic expression of unreality. Such models belong to the "magic of the word", which is combined with all kinds of magic.

The peculiarities of syntagmatics and paradigmatics, the functions of the chronotope of utterance of magical texts, the isolation of magical texts from everyday speech are also analyzed. In addition to the chronological factor, it is important to restrict access for outsiders during the reproduction of ritual actions, the use of special rooms for rituals, and so on. The general communicative situation of uttering a magic sentence is characterized, which includes external circumstances, internal state of the subject of magic, as well as intermediate inclusions - magical images, which aim to enhance the suggestive influence on recipients both within the text and on the recipient - the reader. The connection between magical texts and elements of fictional languages in the actualization of the concept of MAGIC as a text-forming for fantasy discourse is determined.

It is observed that the features of verbal magic in Ukrainian-speaking and Russian-speaking fantasy have certain fundamental differences. In Ukrainian-language texts, spells, orders, and other types of magic formulas mostly appear as intertextual, folklore units. Intertextuality can be manifested not only at the lexical but also at the syntactic level, when composing verbal magical units the authors use specific rhythms, rhyming verbs in the form of infinitives, natural parallelism, imperatives, synonymous verbs. The role of magical formulas is often performed by the author's occasionalisms. Phrases, at first glance absurd, can be elements of other, fictional languages. We observe occasional magic formulas, the text states that the language of the spell is not similar to everyday, even phonetically, and speculations are made about the physical characteristics of creatures that could create such a language.

Prospects for the study are to include in the comparative analysis of Polish and English lexical combinations to denote verbal magic used in fantasy texts.

Keywords: magic concept, verbal magic units, spells, orders, curses, intertextuality, intermediality.